

Világválságok gazdasági hatásai a XXI. században az Európai Unióban, különös tekintettel Magyarországra

Pongrácz Zsófia

Vidékfejlesztési agrármérnök, alapképzés, nappali tagozat

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Belső témavezető: (Prof. Dr. Káposzta József, egyetemi tanár, MATE)

Külső témavezető: -

A kutatásom célja az volt, hogy a 21. századi válságok gazdaságra gyakorolt hatásai mennyiségi adatokkal kerüljenek alátámasztásra. Az elemzésem a KSH és a STADAT összefoglaló táblázataiból nyert adatok felhasználásával készült. A releváns adatokat egy Excel táblázatba mentettem, amely később a diagramok és táblázatok alapjául szolgált.

Az irodalmi áttekintést követően arra a megállapításra jutottam, hogy a 2008-as pénzügyi válság az Egyesült Államok másodlagos jelzálogpiacán kezdődött 2007 augusztusában, és fokozatosan áterjedt a pénzügyi piacok más területeire és más országokra is. A 2008. szeptember közepén indult második hullámban a fejlett országokban bankválsággá (likviditási, majd fizetőképességi válsággá), más országokban devizaválsággá fejlődött, és egyre inkább globalizálódott, azaz tovább terjedt. A COVID-19 világjárvány kitörése drámai változásokat hozott a világ országaiban, így az intézkedések egyes ágazatok gyengüléséhez, mások növekedéséhez vezettek. A távmunka elterjedése, valamint a turizmus, a vendéglátás és a szórakoztatóipar hanyatlása a demográfiai viselkedés megváltozásához vezetett.

A 2008-as gazdasági és pénzügyi világválság munkaerő-piaci válsághoz vezetett az EU tagállamaiban, aminek következtében közel 5 millió ember vált munkanélkülivé, miközben az OECD-tagországokban is csökkent a munkanélküliek száma. 20 milliós növekedés. A magyarországi foglalkoztatási ráta is jelentősen csökkent. 2009-ben a válsághelyzetre reagálva széles körű elbocsátások történtek a munkaerőpiacon. A nemzetközi gazdasági konjunktúra 2006-2007-es és 2008-2009-es csúcsát követően a világgazdaság a második világháború óta a legsúlyosabb makrogazdasági válságot élte át. A hatás az amerikai gazdaság recessziója révén az egész világgazdaságban megmutatkozott. A fogyasztási szintek szempontjából elmondható, hogy a válságkezelő intézkedéseknek köszönhetően a gazdasági recesszió hatása mérséklődött,

ennek ellenére hazánk különböző országaiban a fogyasztói árak emelkedésnek indultak. Magyarországon a 2007-ben indult nemzetközi világválság 2008-2009-ben teljesedett ki, eleinte a magyar gazdaság stagnált, majd 2009-ben már erőteljesen zsugorodott. A válság országra gyakorolt hatása tovább mélyült, a befektetők, különösen a pénzügyi intézetek kevésbé voltak hajlandók kockázatot vállalni, a hazai vállalkozások finanszírozási tere ennek következtében szűkült, a finanszírozási költségek pedig egyre magasabbá váltak, a másik következmény pedig a forint árfolyamának gyengülése és megnövekedett volatilitása volt. Az iparági megoszlást tekintve a beruházás kétharmada három iparágból származott: a feldolgozóipar, a szállítás, a raktározás, a posta és a távközlés, valamint az ingatlanügyletek és a gazdasági szolgáltatások. A három nagy iparág beruházási dinamikáját különböző tényezők olyannyira befolyásolták, hogy 2008-ban az említett három nagy iparág fejlődése jelentősen elmaradt az előző évitől. Az alacsonyabb tőkeellátottságú, de gyorsabban növekvő országokban, így hazánkban is a profitegyenleg hiányából fakadóan, a hazai szektorok szabadon elkölthető jövedelme jelentősen elmaradt a megtermelt jövedelmek értékétől, így a 2008-as pénzügyi és gazdasági válság hatására a külföldi tulajdonban lévő vállalatok nyeresége a GDP-vel arányosan európai szinten jelentősen csökkent.

A COVID-19 járvány gazdaságra gyakorolt hatása elsősorban 2020 első felében jelenik meg hazánkban. A járvány miatt visszaesett foglalkoztatottság az áprilisi mélypont után ismét emelkedni kezdett, ami egybeesett a személyes érintkezést korlátozó intézkedések eltörlésével. 2020 tavaszán példátlanul drágultak az élelmiszerárak, nagyrészt az új koronavírus megjelenése miatt, amely februárban és márciusban vásárlási boomot indított el. Ennek hatására áprilisban és májusban a szokásosnál nagyobb mértékben drágultak a romlandó és eltartható élelmiszerek, így a liszt, a rizs és a cukor. A COVID-19 válság mélysége meghaladhatja a 2008-2009-es recesszió mélységét. A termelést tekintve 2020 második negyedévében minden jelentősebb gazdasági ágazatban visszaesett a termelés. A mezőgazdaságot érintette a legkevésbé a recesszió, valószínűleg azért, nagyrészt a kedvezőtlen időjárási körülmények álltak a háttérben, nem pedig a járvány.

Kutatásaim és elemzéseim alapján arra a következtetésre jutottam, hogy az elemzett gazdasági válság átfogó és hosszú távú hatást gyakorolt Magyarország gazdasági helyzetére. Látható, hogy a 2008-as gazdasági válság közel 10 évvel visszavetette hazánk makrogazdasági mutatóit, ami az akkori gazdasági viszonyok alapján ésszerű volt. Másrészt a 2019-es COVID-19 válság egybeesett a gazdasági fejlődés időszakával, és rövid távú visszaesést okozott gazdasági fejlődésünkben, az előző válság tapasztalatait is beépítettük a megoldásokba, hogy kiemelkedjünk. A jelenlegi gazdaság makrogazdasági folyamatait és globalizációs

összefüggéseit vizsgálva arra jutottam, hogy nincs két egyforma válság. A fent említett két válságot összevetve hasonlóságok fedezhetők fel, például az, hogy a döntéshozók jelentős tapasztalatokat adtak át egyik válságkezelésből a másikba.